

3. Порядок проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 р. № 369/180. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0333-19>.

4. Декларація про викорінення насильства щодо жінок: проголошена резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 20.12.1993 р. № 48/104 от 20.12.1993 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506#Text.

5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#n162>.

Максим ШЕВЯКОВ,
старший викладач кафедри
адміністративного права та
адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
капітан поліції

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ДЛЯ ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Насильство в сім'ї є серйозним порушенням прав людини, які наша держава повинна захищати та відстоювати. Від домашнього насильства можуть страждати будь-які особи, незалежно від статі, віку, соціального статусу, рівня освіти чи економічного стану. Ефективність реагування на випадки домашнього насильства значною мірою залежить від реалізації державної політики у цій сфері, а захист і підтримка постраждалих осіб, в свою чергу, – від правильного реагування на такі випадки, своєчасного припинення акту насильства, захисту та підтримки постраждалих з боку поліції, надання їм необхідної медичної, психологічної, соціальної, правової допомоги.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» домашнє насильство – це діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1].

Під правовими засадами протидії домашньому насильству розуміється система міжнародного й національного законодавства, в тому числі їх окремі норми, які прямо чи опосередковано регулюють питання щодо протидії цього

антисоціального явища, зокрема визначають відповідальність за вчинення діянь фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства одного члена сім'ї по відношенню до іншого. У площині курсу України на європейську інтеграцію особливу увагу доцільно приділити міжнародним нормативно-правовим актам в частині протидії домашньому насильству.

У Конвенції Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок зазначено, що держави-сторони вживають усіх відповідних заходів з метою змінити соціальні та культурні моделі поведінки чоловіків і жінок для досягнення викорінення забобонів, звичаїв та всіх інших проявів, що ґрунтуються на ідеї неповноцінності чи зверхності однієї із статей або стереотипності ролі чоловіків і жінок [2].

На національному рівні основоположним документом щодо протидії домашньому насильству є Конституція України [3]. З огляду на визнання державою прав громадян заслуговує уваги й стаття 21 Основного Закону, де задекларовано, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [3]. У статті 3 Конституції України сказано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [3]. Таким чином, держава на найвищому конституційному рівні взяла на себе зобов'язання щодо визнання людини найвищою соціальною цінністю та забезпечення прав і свобод людини. Зазначене дозволяє стверджувати, що Конституція України є першоджерелом формування та реалізації державної політики протидії домашньому насильству.

Усвідомлення нашої держави у потребі нормативно-правового закріплення організаційно-правових аспектів протидії домашньому насильству зумовило прийняття у 2001 році Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» [4], який у 2017 році втратив чинність завдяки удосконаленню національного законодавства в частині протидії домашньому насильству, а саме прийняттям у 2017 році Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Наша держава надає допомогу та захист постраждалим особам за різними напрямками, а саме:

1. Надання постраждалим особам інформації про їхні права та можливості реалізації таких прав зрозумілою їм мовою або через перекладача чи залучену третю особу, яка володіє мовою, зрозумілою постраждалим особам, звернутись саме у її населеному пункті.

2. Забезпечення доступу до загальних та спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб для отримання соціальних послуг, медичної, соціальної, психологічної допомоги.

3. Надання у разі потреби тимчасового притулку для безпечного розміщення постраждалих осіб.

4. Забезпечення постраждалим особам доступу до правосуддя та інших механізмів юридичного захисту, у тому числі шляхом надання безоплатної правової допомоги у порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу».

6. Утворення цілодобового безоплатного кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей для забезпечення невідкладного реагування на випадки домашнього насильства, надання консультацій щодо всіх форм домашнього насильства, визначених статтею 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», абонентам анонімно або з належним дотриманням правового режиму інформації з обмеженим доступом [5].

Наше суспільство не повинне толерантно ставитися до насильства, а прагнути покращити законодавство у відповідності до європейських стандартів з урахуванням специфіки нашої держави, при цьому розуміння специфіки домашнього насильства дуже важливе для подальшого відповідного реагування на такі випадки. Сьогодні в Україні розроблено низку нормативно-правових документів для забезпечення захисту та підтримки постраждалих від домашнього насильства. Зокрема, з метою посилення запобігання та протидії домашньому насильству законом передбачено розширення повноважень органів Національної поліції, відповідно до якого поліцейські можуть проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи. Та насамперед слід пам'ятати про те, що надаючи захист і підтримку, важливо ставитися до постраждалих з повагою і чуйністю, і надавати їм можливість приймати обґрунтовані рішення, які найкраще відображають їхні інтереси.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.
2. Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок: Конвенція ООН від 06.10.1999 р. *Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
3. Конституція України прийнята на п'ятій сес. Верхов. Ради України 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
4. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11.2001 р. № 2789-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 10. Ст. 70. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14#Text>.
5. Блага А., Кочемировська О. Допомога й захист постраждалих від домашнього насильства: сучасний стан та основні проблеми правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*.